

ÅLAND

är ett demilitariserat, enspråkigt svenskt område
med en självstyrelse tryggad genom internationella garantier.

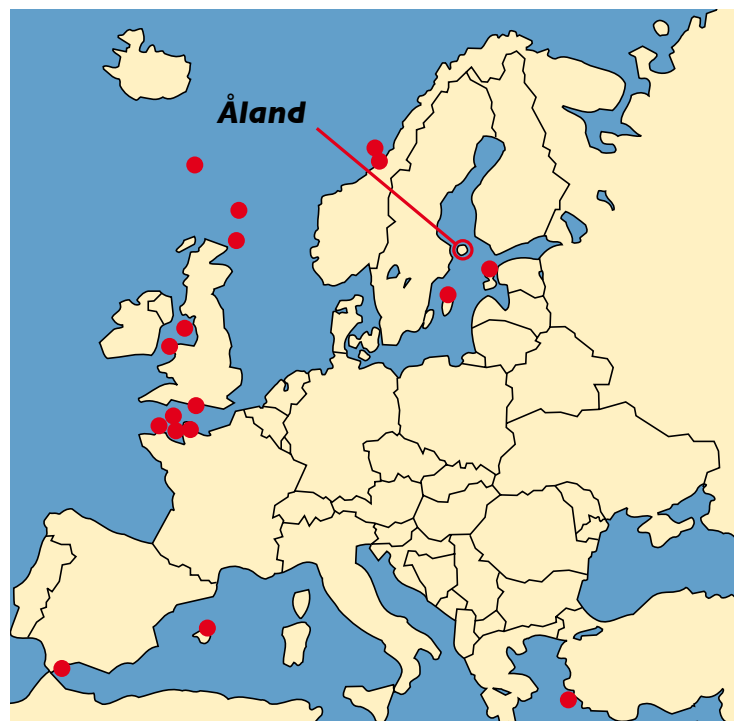

Utgiven av Ålands lagting och Ålands landskapsregering

*Omslag.
Foto: Kjell Söderlund.*

INNEHÅLL

Fakta om Åland	5
Invånarna	5
Ålands lagting – ett parlament	6
Ålands landskapsregering – regering och förvaltning	8
Demilitariseringen	8
Självstyrelsens tillkomst	9
Hembygdsrätten	11
Språkbestämmelserna	11
Internationellt samarbete	12
- Det nordiska samarbetet	
- Åland i EU	
- Åland – ett exempel för andra	
Statsförvaltningen	12
Kommunerna	13
Kultur	13
Idrott	14
Näringsliv	14
Utbildning	15
Kommunikationer och IT	16
Massmedia	17
Naturen	18
Historiska milstolpar	20

● Deltagande öar i XIII NatWest Island Games på Åland 2009
Se www.natwestislandgames2009.ax

Åland är ett självstyrkt, demilitariserat och enspråkigt svenskt landskap i Finland. Landskapet består av fler än 6.700 öar och skär av vilka 6.400 är större än 3.000 m².

Den största ön är fasta Åland vars areal utgör ungefär 70 procent av den totala landarealen och där bor 90 procent av befolkningen. Fasta Ålands längsta avstånd från norr till söder är 50 km och från öster till väster 45 km. Trots den begränsade arealen ryms det ändå 912 km allmän väg på Åland.

INVÅNARNA

Åland har idag det största invånarantalet någonsin. Enligt en resebeskrivning av F.W. Radloff bodde det drygt 11.000 personer på sammanlagt 80 öar under 1700- talet. År 1905 bodde 22.000 personer på sammanlagt 150 öar. Med tiden har många öar förenats med varandra eller med fasta Åland genom broar och bankar, medan andra åter avfolkats så att de nuvarande 27.000 invånarna är bosatta på endast 65 öar. Drygt 40 procent av befolkningen bor numera i landskapets enda stad Mariehamn.

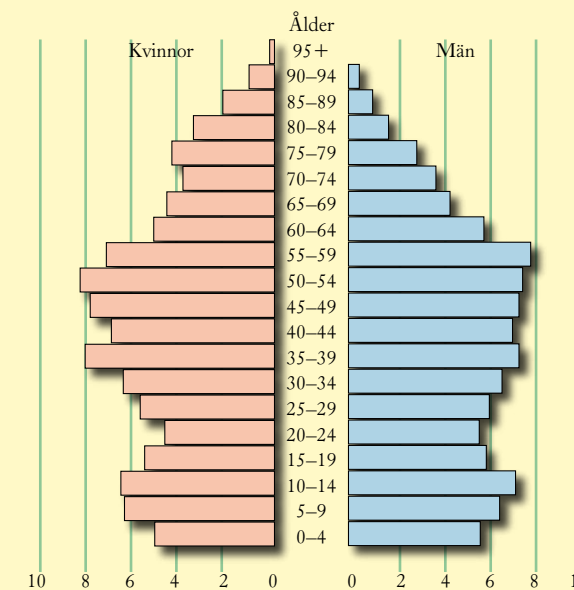

FAKTA OM ÅLAND

Totalareal	13.517 km ²
varav landareal	1.527 km ²
fasta Åland	1.010 km ²
Högsta punkt över havet	129 m
Medeldygnstemperatur 2006	juli + 17,6°C
	februari - 4,3°C
Invånarantal 31.12 2006	ca 26.923
varav Mariehamn	ca 10.824
fasta Åland utom Mariehamn	ca 13.785
skärgården	ca 2.314

BEFOLKNING EFTER KÖN OCH ÅLDER

31.12.2006

SJÄLVSTYRELSEN

Ålands lagting – ett parlament

Självstyrelsen ger ålänningarna rätt att stifta lagar om sina inre angelägenheter och att utöva budgetmakt. Ålands lagstiftande församling eller ”riksdag” benämns lagting. Lagtinget tillsätter landskapsregeringen, Ålands regering.

Ålands självstyrelse regleras i självstyrelselagen för Åland. Den kan ändras av Finlands riksdag i grundlagsenlig ordning och endast med Ålands lagtings samtycke. Ändringar i maktfördelningen mellan Åland och landet i övrigt kräver alltså att båda parter är överens. Nu gällande självstyrelselag, som är den tredje i ordningen, trädde i kraft den 1 januari 1993.

INOM VILKA OMRÅDEN FÅR LAGTINGET STIFTA LAGAR?

Självstyrelselagen räknar upp de områden där Ålands lagting har lagstiftningsrätt. De viktigaste sektorerna är:

- undervisning, kultur- och fornminnesvård
- hälso- och sjukvård, miljö
- näringslivets främjande
- intern trafik
- kommunalförvaltning
- polis
- post
- radio och TV

Åland fungerar i det närmaste som en självständig stat med egen lagstiftning och förvaltning på dessa områden.

VILKA OMRÅDEN HÖR TILL RIKSMYNDIGHETERNA?

På de områden där lagtinget inte har lagstiftningsbehörighet gäller de av Finlands riksdag stiftade lagarna på samma sätt som i landet i övrigt.

Exempel på sådana områden är:

- utrikesförvaltningen
- större delen av civil- och straffrätten
- domstolarna
- tullväsendet
- statsbeskattningen

För att Ålands intressen skall kunna tillvaratas också på de här områdena har Åland en representant i Finlands riksdag. Ålands riksdagsledamot väljs på samma sätt som övriga riksdagsledamöter i Finland.

HUR VÄLJS LAGTINGET?

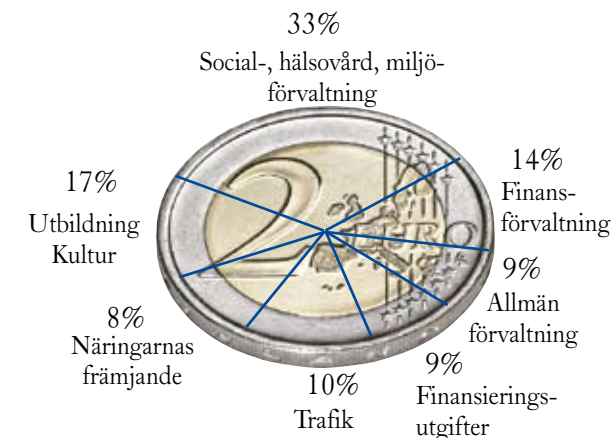
Lagtinget, som består av 30 medlemmar, väljs vart fjärde år genom hemliga och proportionella val. Rösträttsåldern är 18 år. Åländsk hembygdsrätt utgör en förutsättning för rösträtt och valbarhet.

De politiska grupperingarna på Åland är fristående i förhållande till utomåländska partier, men kan ideologiskt jämföras med motsvarande grupper i omvärlden.

DEN EKONOMISKA SJÄLVSTYRELSEN

Lagtingets huvuduppgift vid sidan av lagstiftningen är att besluta om landskapsbudgeten. Inkomsterna i budgeten består av landskapets egna inkomster och av en klumpsumma som är en form av återbetalning av en del av de skatter som ålänningarna betalar till staten.

Precis som i landet i övrigt uppbär nämligen staten skatter, tullar och avgifter också på Åland. I gengäld ställs ett anslag i statsbudgeten till lagtingets förfogande. Anslaget utgör 0,45% av inkomsterna i statsboks slutet, med undantag för statens lån. Med denna ”klumpsumma” skall Åland sköta sådana angelägenheter som annars skulle handhas av statliga myndigheter. Summan uppgick år 2007 till ca 190 miljoner €.

Om den inkomst- och förmögenshetsskatt som uppbärs i landskapet överstiger 0,5 procent av motsvarande skatt i hela Finland, tillkommer det överstigande beloppet landskapet i form av en skattegottgörelse (”flitpeng”). Under år 2007 erhöll landskapet 35 miljoner euro som skattegottgörelse för skatteåret 2005.

LAGSTIFTNINGSKONTROLLEN

De lagar som lagtinget antar sänds till republikens president som kan inlägga sitt veto endast i två fall: om lagtinget överskridit sin lagstiftningsbehörighet eller om lagen rör Finlands yttre eller inre säkerhet.

Presidenten grundar sitt beslut på utlåtanden från Ålandsdelegationen och ibland också på utlåtanden från högsta domstolen. Ålandsdelegationen har fem medlemmar, två utses av statsrådet och två av lagtinget. Ålands landshövding är ordförande.

ÅLANDS LANDSKAPSREGERING - REGERING OCH FÖRVALTNING

REGERINGEN

Landskapsregeringen kan ha högst åtta ledamöter och dess ordförande är lantrådet.

Landskapsregeringen utses av lagtinget enligt parlamentariska principer efter förhandlingar mellan de politiska grupperna. Målet för förhandlingarna är att landskapsregeringen skall stöda sig på en så bred majoritet som möjligt, men också minoritetsregeringar tillåts.

FÖRVALTNINGEN

Till sin hjälp har landskapsregeringen en allmän förvaltning som består framför allt av det centrala ämbetsverket med sex avdelningar.

Landskapsförvaltningen handhar förvaltningen på alla de områden som enligt självstyrelselagen skall skötas av landskapet i stället för av staten. Således sköter landskapsregeringen och förvaltningen uppgifter som i övriga Finland handhas av statsrådet, ministerier och ämbetsverk.

DEMILITARISERINGEN

Åland är demilitariserat, vilket innebär att Åland inte får befästas och att militär inte får uppehålla sig här. Åland är även neutraliserat och skall därmed hållas utanför krigshändelser.

När Åland år 1809 införlivades med det ryska kejsardömet påbörjades byggandet av en stor fästning i Bomarsund på fasta Ålands östra sida. Under Krimkriget angreps och intogs fästningen av trupper från Frankrike och England. Vid den efterföljande freden i Paris 1856 demilitariserades Åland genom en ensidig förpliktelse från rysk sida.

När Nationernas förbund år 1921 fattade beslut om Ålands statstillhörighet bestämdes också att en internationell konvention skulle upprättas. Genom konventionen bekräftades demilitariseringen från år 1856 och samtidigt neutraliserades Åland.

Konventionen undertecknades av tio stater. Ryssland är inte part i 1921 års konvention, men i Moskvafördraget om Ålandsöarna 1940 och fredsfördraget i Paris 1947 finns bestämmelser om Ålands demilitarisering, däremot nämns inte neutraliseringen.

Den som har hembygdsrätt och har flyttat till Åland före 12 års ålder är befriad från värnplikt.

Överläggningar i Nationernas Förbunds råd i Genève, juni 1921.

SJÄLVSTYRELSENS TILLKOMST

HUR KOMMER DET SIG ATT ETT SÅ LITET FOLK HAR EN SÅ OMFATTANDE SJÄLVSTYRELSE?

Så länge man vet har ålänningarna talat svenska och haft en kultur som varit snarlik den svenska. Åland tillhörde också det svenska riket, tidvis med en rätt självständig förvaltning, ända till kriget 1808–1809 då Sverige tvingades avstå Finland och Åland till Ryssland. Åland blev därigenom en del av storfurstendömet Finland.

När det ryska tsardömet började falla i spillror hölls i augusti 1917 en hemlig överläggning mellan företrädare för samtliga åländska kommuner på Ålands folkhögskola. Där beslöt man att begära återförening med det gamla moderlandet Sverige. Denna

önskan framfördes av åländska representanter till den svenska kungen och regeringen och stöddes bl.a. av en massadress som hade undertecknats av en överväldigande majoritet av den vuxna hemmavarande befolkningen.

I december 1917 utropade sig Finland till självständig republik med stöd av samma princip om folkens självbestämmanderätt som ålänningarna återropade till stöd för återföreningen med Sverige. Från finländsk sida var man dock inte beredd att tillmötesgå ålänningarnas återföreningsanspråk utan ville i stället ge dem en viss form av inre självstyrelse. Finlands riksdag antog därför år 1920 en självstyrelselag, som ålänningarna dock inte accepterade.

På grund av Ålandsfrågans internationella karaktär hänsköts den till det nybildade Nationernas förbund (NF). NF:s råd fattade i

juni 1921 beslut om en kompromiss där ingen av de tre parterna i konflikten, Finland, Sverige och Åland blev helt lottlös. Finland fick suveräniteten över Ålandsöarna men måste förbinda sig att garantera Ålandsöarnas befolkning dess svenska språk, kultur, lokala sedvänjor och det självstyrelsesystem som Finland år 1920 erbjudit Åland. Beslutet kompletterades med ett avtal mellan Finland och Sverige om hur garantierna skulle förverkligas. Samtidigt beslöt NF att ett avtal om Ålands demilitarisering och neutralisering skulle uppgöras för att Åland inte i framtiden skulle utgöra ett militärt hot mot Sverige.

Efter det att självstyrelselagen från år 1920 hade kompletterats med bestämmelser om jordförvärv och rösträtt förrättades år 1922 det första landstingsvalet. Ålands landsting, som lagtinget tidigare hette, sammanträdde till sitt första plenum den 9 juni, den dag som numera firas som Ålands självstyrelsedag. Självstyrelselagen har därefter totalreviderats två gånger, 1951 och 1993.

Efter att självstyrelselagen presenterats i Mariehamn av Finlands statsminister Rafael Erich lämnade ålänningarna mötet. Eftersom representanter för Ålands folk krävt att ålänningarna själva genom folkomröstning skulle få besluta om statstillhörigheten ville ålänningarna inte ta emot en självstyrelse de inte bett om. Målningen, som finns i självstyrelsegården, är utförd av Tage Wilén.

Åland fick egen flagga 1954.

HEMBYGDSRÄTTEN

Åländsk hembygdsrätt utgör en förutsättning för:

- rösträtt och valbarhet i lagtingsval
- rätt att äga och besitta fast egendom i landskapet
- rätt att i landskapet bedriva näring.

Inskränkningarna i rätten att äga och besitta fast egendom har tillkommit i syfte att bevara jorden i den åländska befolkningens ägo. Hembygdsrätten utgör alltså inget hinder för inflyttning till landskapet.

Hembygdsrätten erhålls vid födseln om någondera föräldern har hembygdsrätt. Inflyttade som har bott på Åland i fem år och som har tillfredsställande kunskaper i svenska får på ansökan åländsk hembygdsrätt. Endast finska medborgare kan förvärva hembygdsrätt.

Landskapsregeringen kan bevilja undantag från kravet på hembygdsrätt för att äga fast egendom och idka näring. Den som varit bosatt utanför Åland längre tid än fem år förlorar hembygdsrätten.

SPRÅKBESTÄMMELSERNA

Enligt självstyrelselagen är landskapet Åland enspråkigt svenskt. Det betyder bland annat att ämbets språket är svenska i landskapets, kommunernas och statens förvaltning på Åland. Skrivelser och andra handlingar som statliga myndigheter sänder till Åland skall likaså vara på svenska.

Undervisningsspråket i de skolor som finansieras med samhällsmedel är svenska.

INTERNATIONELLT SAMARBETE

DET NORDISKA SAMARBETET

Åland har sedan 1970 egen representation i Nordiska rådet. Lagtinget väljer två ledamöter till medlemmar i rådet. Tillsammans med de av landskapsregeringen utsedda representanterna bildar de Ålands delegation i Nordiska rådet.

Landskapsregeringen deltar dessutom i Nordiska ministerrådets arbete.

ÅLAND I EU

Enligt självstyrelselagen hör utrikesförvaltningen inte till Ålands behörighetsområde, utan utrikespolitiken är gemensam för hela landet. Trots detta har Åland ett inflytande på sådana internationella avtal som innehåller bestämmelser som faller inom Ålands behörighetsområde. Självstyrelselagen säger nämligen att när Finland ingår ett sådant internationellt avtal krävs lagtingets samtycke för att avtalet skall bli gällande också på Åland.

När Finland anslöts till Europeiska unionen 1995 krävdes alltså samtycke av Ålands lagting för att även Åland skulle anslutas till EU. Lagtinget gav sitt samtycke efter det att ålänningarna sagt sitt i två olika folkomröstningar och efter att det stod klart att Ålands förhållande till EU:s regelverk skulle regleras i ett särskilt protokoll. Enligt protokollet, som ingår i Finlands anslutningsfördrag, står Åland utanför EU:s skatteunion. Dessutom tillåter protokollet särskilda regler för köp av fast egendom och rätt att idka näring på Åland. Vidare bekräftas Ålands folkrättsliga särställning genom en notering i protokollet.

ÅLAND – ETT EXEMPEL FÖR ANDRA

Politiker, forskare och journalister världen över studerar ofta Åland som ett exempel på en lyckad minoritetslösning. Maktfördelningen mellan Åland och riket och kravet på ömsesidighet för att ändra maktfördelningen, hembygdsrätten och jordförvärvs begränsningarna hör till det som väcker intresse liksom möjligheterna till inflytande över internationella avtal. Åland anses unikt för att självstyrelsen har bestått under en lång tid, att lösningen tillkommit utan väpnad konflikt och att Åland är både självstört och demilitariserat.

STATSFÖRVALTNINGEN

Enligt självstyrelselagen har landskapsförvaltningen hand om många av de uppgifter som i övriga Finland sköts av staten. Statliga myndigheter ansvarar dock för bland annat rättsväsendet, skatteuppbörden, tullen, sjöbevakningen och lantmäteriet.

Länsstyrelsen, som är den allmänna statliga myndigheten på Åland, har mer begränsade men samtidigt ett flertal särskilda uppgifter jämfört med länsstyrelserna i övriga landet. Finlands regering företräds i landskapet av landshövdingen som utses av republikens president efter överenskommelse med lagtingets talman. Särskilda uppgifter för Ålands landshövding är att vara ordförande för Ålandsdelegationen samt att på uppdrag av presidenten öppna och avsluta lagtinget.

KOMMUNERNA

Åland är indelat i 16 kommuner. Eftersom kommunalförvaltningen ligger inom landskapets behörighet finns bestämmelserna om den kommunala självstyrelsen i landskapslag. Kommunens beslutanderätt utövas av kommunfullmäktige som utses för fyra år genom allmänna val. För att rösta och kandidera i kommunalval krävs att man har åländsk hembygdsrätt eller att man under ett år varit bosatt i landskapet.

Ålands största kommun är dess enda stad Mariehamn och där är drygt 40 % av landskapets befolkning bosatt. Mariehamn grundades år 1861 och är centrum för såväl politik som näringsliv på Åland. Av landskommunerna är Jomala, Mariehamns grannkommun, den största med omkring 3.700 invånare. Den minsta kommunen på Åland – och faktiskt i hela Finland – är skärgårdskommunen Sottunga med ca 120 invånare.

Finlands Nationaloperas produktion "Rödhamn" gästade Åland 2002 med anledning av självstyrelsens 80-årsjubileum. Handlingen i operan utspelar sig på Åland och grundar sig på verkliga händelser; librettot är skrivet av författaren Lars Huldén och musiken komponerad av den åländske kompositören Lars Karlsson. Gästspelet var ett samarbete mellan Nationaloperan, Ålands landskapsregering och Kulturföreningen Katrina

KULTUR

Det åländska kulturlivet bärs till stor del upp av föreningar, medan ansvaret för samhällets kulturinsatser delas mellan landskapet och kommunerna. Cirka 50 föreningar stöds med medel ur avkastningen från Ålands penningautomatförening.

Den åländska teaterverksamheten har rötter i ungdomsföreningsrörelsen som uppstod i slutet av 1800-talet. Numera genomförs större produktioner ofta som ett samarbete mellan professionella artister och amatörer. Nordens institut på Åland, som verkar inom ramen för Nordiska ministerrådet, har spelat en betydande roll för utvecklingen av kulturlivet bl.a. genom flera ambitiösa teaterproduktioner i samarbete med nordiska scenkonstnärer.

Det åländska musiklivet är livligt med flera körer och ensembler av olika slag. Ålands musikinstitut, med ca 300 elever, har en speciellt viktig roll för musiklivet.

Den åländska skärgårdsmiljön har genom tiderna inspirerat många författare. Bland åländska författare som nått en stor läsekrets kan nämnas Sally Salminen, Anni Blomqvist och på senare tid Ulla-Lena Lundberg.

Även för bildkonsten har det åländska landskapet varit en stor

inspirationskälla. Ett betydelsefullt konstmuseum vid sidan av Ålands konstmuseum är Önningebymuseet som visar konst av de s.k. Önningebykolonisterna. Önningebykolonin leddes av konstnären Victor Westerholm och verkade under decennierna kring år 1900 till första världskrigets utbrott.

De starka åländska sjöfartstraditionerna finns dokumenterade främst i Ålands sjöfartsmuseum med viktiga samlingar från segelsjöfartsepoken. Ålands skeppsbyggnadstraditioner har tagits tillvara genom nybyggen av farkoster efter äldre modeller.

Ålands museum skildrar Ålands historia från forntid till nutid och på landsbygden finns ett stort antal mindre museala samlingar.

IDROTT

Ett 60-tal idrottsföreningar verkar i landskapet. Deras verksamhet finansieras i huvudsak med penningautomatmedel. Verksamheten är mycket livlig och omfattar ett stort antal vinter- och sommaridrotter. Juniorverksamheten är välutvecklad inom den åländska idrottsrörelsen som även lägger stark vikt vid drog- och dopingförebyggande insatser.

Åland utgör ingen egen idrottsnation, men många ålänningar har representerat Finland i både lag- och individuella idrotter. Flera åländska idrottare har också haft stora internationella framgångar, bland annat inom friidrott, fotboll, innebandy, segling, styrkelyft och skytte.

NÄRINGS-LIV

Åland är ett litet samhälle med en öppen ekonomi som är beroende av utbyte av varor och tjänster med omgivande regioner. Ålands läge mellan två expansiva ekonomiska centra, södra Finland och Stockholmsområdet, ger många fördelar men gör också den åländska ekonomin beroende av konjunkturväxlingarna på de två närbelägna marknadsområdena.

Åland har många företag och en lång tradition av entreprenörskap. Det finns cirka 2.100 företag varav ungefär 600 är jordbruksföretag. Ett tjugotal företag har mer än 50 anställda, bland dem är färjrederierna, bankerna och försäkringsbolagen dominerande. Av de åländska företagen har ca 90 procent mindre än 10 anställda, många är enmansföretag.

Den åländska ekonomin är starkt präglad av tjänste- och servicenäringsarna. Sjösektorns dominans är påtaglig då denna ensam står för cirka 30 procent av Ålands totala bruttoregionalprodukt. Den kapitalintensiva sjöfarten bidrar till att BRP per person på Åland är hög men inkomstnivån i landskapet överstiger inte genomsnittet för hela Finland. Den åländska sjöfarten erbjuder flera arbetsplatser än den åländska arbetskraften kan fylla, vilket innebär att många personer bosatta i övriga Finland och i Sverige arbetar på åländska fartyg.

Färjtrafiken har varit förutsättningen för turismens starka expansion. Antalet inresande till Åland har under de senaste åren legat kring 2,2 miljoner personer. De flesta resenärerna kommer över dagen men cirka 530.000 övernattningsregistreras varje år på de drygt 100 hotell, gästhem, campingplatser och stugbyar som finns på Åland. Dessutom kommer många gäster i egna segel- och motorbåtar och kan då förtöja i någon av de nära 20 åländska gästhamnarna.

Den åländska industrin är liten jämfört med regionerna i vår när-

het men den är ändå viktig ur exportsynpunkt. Eftersom industrin till stor del vidareförädlar jordbruksprodukter och fisk är också den indirekta sysselsättningseffekten av stor betydelse. En internationell högteknologisk plastindustri har även vuxit fram. Vidare finns på Åland metall- och verkstadsindustri, snickerier, tryckerier, IT-företag och elektronikindustri.

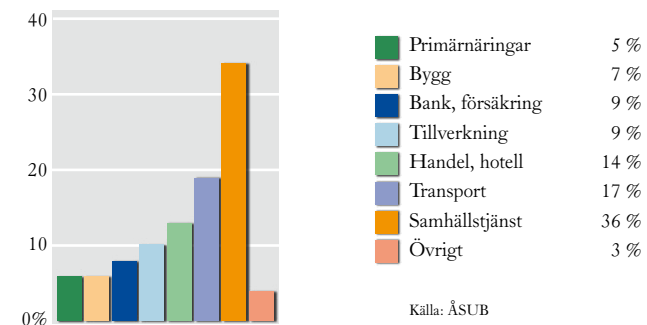
Primärnäringarna jordbruk och fiske är trots den relativt blygsamma ekonomiska avkastningen fortfarande betydelsefulla för glesbygden och skärgården samt som råvaruproducenter för den viktiga livsmedelsindustrin. Små arealer i kombination med gynnsamt klimat har lett till att det åländska jordbruket inriktats på specialgrödor som lök, kinakål, sockerbetor, potatis och äppel.

Sysselsättningssituationen på Åland har varit mycket god sedan lågkonjunkturen i mitten av 90-talet. En förklaring till den goda sysselsättningen är Ålands utmärkta geografiska läge. Närheten till Stockholms- och Helsingforsregionerna har gjort det möjligt för framför allt ungdomar att hitta jobb och utbildningsplatser också då det är lågkonjunktur på hemmaplan.

Arbetslösheten är och har länge varit låg på Åland. Dagens öppna arbetslöshet är 2,2 procent. Ett långsiktigt behov av personal inom hälso- och sjukvårdssektorn samt den pedagogiska sektorn är ett problem som Åland delar med resten av Norden. Den stora mängd turister som sommartid besöker Åland medför att servicenäringsarna under högsäsong är beroende av säsongsarbetskraft från andra orter.

Sjöfarten har under modern tid varit den dominerande näringen på Åland och den har i allra högsta grad bidragit till dagens välbefinnande.

FÖRDELNING AV DEN SYSSELSATTA BEFOLKNINGEN PÅ OLIKA NÄRINGSRENER

UTBILDNING

Åland har full självstyrelse på utbildningsområdet. Undervisningsspråket i samtliga skolor på Åland är svenska.

Den nioåriga grundskolan, som kommunerna ansvarar för, ger en allmän grundutbildning. Engelska språket är obligatoriskt undervisningsämne i grundskolan medan finska, franska och tyska är valbara läroämnen. Skolorna i landskapet är relativt små. En lyckad åländsk satsning är de små högstadieskolorna i skärgården. Där får eleverna ända till årskurs 9 undervisning på hemorten under hela läropliktstiden.

I landskapet ges gymnasieutbildning inom sjöfart, handel, turism, sjukvård, kök, teknik, lantbruk, som alla är viktiga för Ålands näringsliv. Dessutom ges sjukvårdsutbildning. Ett treårigt teoretiskt gymnasium, Ålands lyceum, ger behörighet för universitets- och högskolestudier.

Flertalet av ungdomarna som studerar på högskola och universitet lämnar för en tid Åland för studier i Sverige eller Finland. På Åland finns dock numera en högskola. Högskolan på Åland erbjuder bl.a. utbildning som resulterar i yrkeshögskoleexamen.

KOMMUNIKATIONER OCH IT

Genom det geografiska läget är ålänningarna och det åländska näringslivet starkt beroende av goda kommunikationer. Under vinterhalvåret finns ca 20 färjavgångar per dygn och under sommarsäsongen nästan det dubbla antalet till Sverige och övriga Finland. Sedan våren 2004 finns också färjförbindelse med Estland. Även om färjtrafiken är dominerande trafikeras Mariehamn också av flyg från både Sverige och övriga Finland. Internt på Åland trafikeras skärgårdskommunerna av de landskapsägda färjorna flera gånger per dag.

Åland har alltid legat långt fram inom informationsteknologin och ett bredbandsnät som är tillgängligt för så gott som alla ålänningar har byggts ut. Mobiltelefonnätet täcker både fasta Åland och skärgårdskommunerna.

Tidningsredaktion

MASSMEDIA

Åland är ett mediatätt samhälle med ett sextiotial journalister. Det finns två lokaltidningar, Tidningen Åland som grundades år 1891 och Nya Åland som grundades år 1981. Båda tidningar utkommer sex dagar per vecka.

Det landskapsägda Ålands Radio och TV Ab producerar Ålands Radio samt distribuerar svenska och finska public service radio- och TV-kanaler. Det finns även flera kommersiella radio- och TV-kanaler på Åland.

De flesta av hushållen på Åland har tillgång till satellitkanaler via kabel. Lyssnarundersökningar visar dock att majoriteten av ålänningarna lyssnar på ålandsproducerad radio samt tittar på de svenska TV-kanalerna.

NATUR

Åland är ett landskap som naturkrafterna en gång format och fortfarande formar till ett typiskt skärgårdslandskap bestående av tusentals öar, holmar, kobbar, skär och grund. De snabba skiftningarna i landskapsbilden mellan land och vatten, mellan ljusa kulturmarker och mörka berg och skogar, de många typerna av växt- och djursamhällen som finns utvecklade här och den påfallande artrikedomen i florin och faunan ger den åländska naturen dess grundkaraktär. Det mosaikartade skärgårdslandskapet med dess fantasieggande vattenvägar och landformationer och rika sjöfågelliv är kanske den naturupplevelse som en besökare mest förknippar med Åland, liksom även den åländska rapakivgraniten, som ger Ålands natur en särskild prägel.

Växtgeografiskt ligger Åland i Norden inom den s.k. ekzonen med ett jämförelsevis stort inslag av ädla lövträd såsom ek, ask, alm, lönn och lind och andra sydliga arter av kärnväxter. Det milda havsklimatet och den kalkrika jordmånen bidrar ytterligare till en rik flora. Här finns ett stort antal orkidéer och de åländska lövängarna, som är de artrikaste i hela landet, är mycket omtalade.

I det åländska samhället är naturvården idag förhållandevis väl utvecklad. Åland har en egen naturvårdslagstiftning med särskilda fridlysningsbestämmelser för den vilda florin och faunan. Ett femtiotal växter, bl.a. de flesta arterna av orkidéer är fridlysta i landskapet liksom naturligtvis de flesta övriga däggdjur och fåglar med undantag av de villebråd som har reglerad jakttid.

Enligt landskapsregeringens beslut är även alla inom landskapet förekommande arter av groddjur och kräldjur, med undantag av huggormen, samt vissa utrotningshotade fjärilsarter fridlysta. Den åländska allemansrätten är till vissa delar mer begränsad än i omkringliggande regioner.

I landskapet finns idag ca. 40 naturreservat för att bevara olika typer av åländsk natur för kommande generationer. I närheten av Mariehamn ligger exempelvis de välkända lövängsreservaten Ramsholmen och Nåtö.

HISTORISKA MILSTOLPAR

CA 8000 F.KR.

De högsta delarna av Åland stiger ur havet.

5000 F.KR.

De första människorna, jägare och fiskare, kommer österifrån.

De tillhör den kamkeramiska kulturen. Säsongsbosättning.

3300 F.KR.

Invandring även västerifrån av folk som tillhör den gropkeramiska kulturen. Primitivt jordbruk och boskapsskötsel börjar förekomma. Människorna blir bofasta.

1500-400 F.KR.

Bronsåldern. Rösgravar på berg, typiska för tiden. Skeppssättningarna förekommer på fasta Åland.

400 F.KR.-500 E.KR.

Klimatförsämring påverkar livsbetingelserna för befolkningen. Åland blir glest befolkat. Mot slutet av perioden ökar befolkningen åter genom invandring huvudsakligen västerifrån.

500 E.KR.-800 E.KR.

Befolkningen ökar snabbt. Bebyggelsen sprider sig över fasta Åland.

900-TALET

Tät bosättning på fasta Åland. Stort antal gårdsgravfält och husgrunder finns från denna tid. Vida handelsförbindelser med omvärlden. De första kristna spåren framträder.

1200-TALET

Flera kyrkor härstammar från denna tid. Åland lyder under den svenska kronan.

Ett 700 år gammalt dokument beskriver en segelled från Utlängan i Blekinge över Åland till det som idag är Tallinn i Estland. Leden går från dåvarande gränsen mellan Danmark och Sverige till en av de danska besittningarna under 1200-talet. I seglingsbeskrivningen omnämns åländska ortnamn för första gången.

1300-TALET

1309 Åland ligger under Åbo fögderi och hör till Åbo stift.

1388 Kastelholms slott omnämns för första gången.

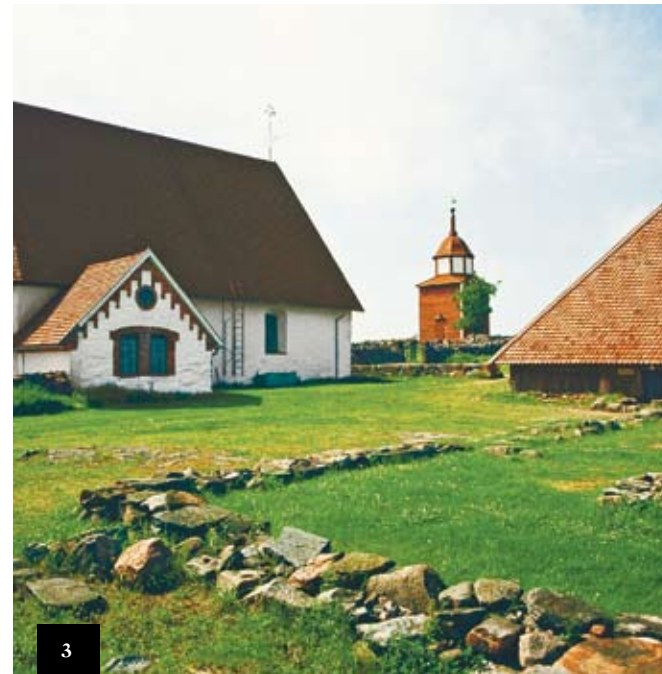
1

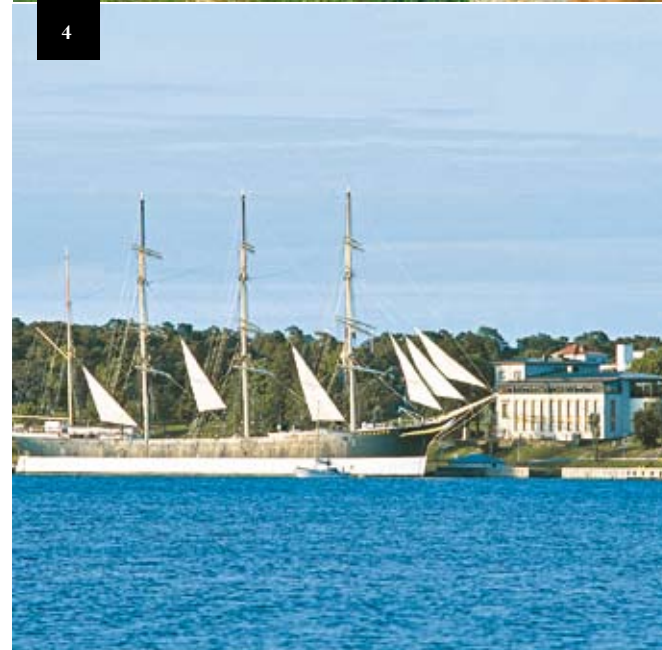
2

Bild 1. Dräktnål från 900-talet, härstammar troligen från England eller Irland. Funnen i Syllöda, Saltvik.

Bild 2. Arabiskt silvvermynt, präglat 899 e.Kr. funnet i Näfsby, Hammarland.

3

4

1400-TALET

Åland utgör ett eget förvaltningsområde med Kastelholm som centrum.

1442 Kristoffers landslag stadfäst. Ålänningarna får idka handel endast på Åbo och Stockholm.

1472 Kökars kloster omnämns för första gången.

1500-TALET

1507 Dansk flottstyrka under Sören Norrby härjar Kastelholm.

1521-23 Strider på Åland mellan svenskar och danskar under Gustav Vasas befrielsekrig.

1556 Hertig Johan erhåller Åland och Åboland i förläning.

1571 Erik XIV och Karin Månsdotter hålls fängslade på Kastelholms slott.

1600-TALET

1634 Åland blir en del av det nybildade Åbo och Björneborgs län med Ålands hövdingedöme.

1638 Regelbunden postgång organiseras mellan Sverige och Finland över Åland. Bönderna åläggs att delta i postrotssystemet.

1639 Ålands pedagogi inrättas i Saltvik.

1700-TALET

1714 Åland härjas av ryssarna under Stora ofreden. Största delen av befolkningen flyr till Sverige.

1718 Fredsförhandlingar mellan ryssar och svenskar i Lovö by, Vårdö.

1721-23 Invånarna återvänder till Åland

1742-43 Ryska trupper besätter åter Åland under Lilla ofreden.

1765 Bönderna får rätt att sälja sina varor där de själva önskar.

1795 F.W. Radloff publicerar en beskrivning över Åland.

1796 En optisk telegraf inrättas mellan Grisslehamn och Signildskär.

Bild 3. Kökars kloster nämns i skriftliga källor första gången år 1472, men de första franciskanerna anlände till Kökar redan på 1300-talet.

Bild 4. Museifartyget Pommern, byggt i Glasgow 1903, är världens enda segelfartyg bevarat i ursprungligt skick. Den fyrmastade barken har blivit symbol för åländsk segelsjöfart.

1800-TALET

1808 Ryssarna invaderar Åland. Huvudstyrkan förläggs till Kumlinge. Ett allmogepuppror oskadliggör de ryska styrkorna.

1809 Åland erövrar av ryssarna. Sverige förlorar Finland och Åland vid freden i Fredrikshamn.

1828 Eckerö post-och tullhus färdigställs. Byggnaden är ritad av C.L. Engel.

1829 Arbetena på Bomarsunds fästning med tätorten Skarpans påbörjas.

1835 En navigationsskola grundas i Godby.

1854 Bomarsunds fästning intas av engelska och franska flottstyrkor under Krimkriget.

1856 Åland demilitariseras vid fredsförhandlingarna efter Krimkriget. Näringsfrihet införs med bl.a. stark utveckling av bonde-seglationen som följd.

1861 Mariehamns stad grundas på Övernäs bys marker i Jomala.

1886 Önningebykolonin, en konstnärskoloni kring Victor Westerholm, bildas.

1895 Ålands folkhögskola börjar sin verksamhet i Jomala men flyttar 1898 till Finström.

1900-TALET

1915 Ryska trupper förläggs till Åland. Kustbatterier och fältbefästningar börjar byggas, i strid med demilitariseringsavtalet.

1917 Ryska revolutionen. Ålänningarnas önskan om återförening med Sverige framförs första gången offentligt vid mötet på folkhögskolan den 20 augusti. Finland förklarar sig självständigt den 6 december.

1918 Inbördeskriget berör Åland. Strider i Godbytrakten mellan röda gardet och nystadskåren. Svenska trupper om ca 600 man landstiger och inleder förhandlingar för att förhindra ytterligare stridshandlingar. En tysk flotteskader intervenerar varefter alla truppenheter lämnar Åland. Ett icke-legaliserat landsting konstitueras.

1919 En deputation med tre åländska representanter framlägger Ålands sak inför fredskonferensen i Paris.

1920 Finlands riksdag antar en självstyrelselag för Åland. Ålands icke legaliserade landsting uppvaktar svenska regeringen med en försäkran om att man håller fast vid återföreningstanken. De åländska ledarna Julius Sundblom och Carl Björkman åtalas för högförräderi och fängslas. På förslag av England hän-skjuts frågan till Nationernas Förbunds råd.

1921 Ålandsfrågan avgörs i Nationernas Förbunds råd. Finland tillerkänns suveränitet över Ålandsöarna. Åland erhåller självstyrelse och garantier för bevarandet av svenska språket, kulturen och lokala sedvänjor. Ålandskonventionen om demilitarisering och neutralisering av Åland undertecknas av tio stater.

1922 Självstyrelselagen från 1920 börjar tillämpas. Ett landsting väljs och till talman väljs Julius Sundblom. Landstinget sammanträder första gången den 9 juni som numera är Ålands självstyrelsedag.

1934 Åland får en egen fornminnesförvaltning. Ålands museum öppnar.

1935 Ålands Nautical Club grundas med uppgift att grunda ett åländskt sjöfartsmuseum.

1938 Ålänningarna protesterar kraftigt mot Finlands och Sveriges planer på att befästa Åland enligt Stockholmsplanen. Planerna skrinläggs på grund av Sovjetunionens motstånd.

1939-44 Åland i huvudsak förskonat från krigshandlingar. Under två skilda perioder uppförs befästningsanläggningar på flera ställen i landskapet, men demoleras omedelbart efter krigsslutet.

1951 En reviderad självstyrelselag antas.

1952 Den fyrmastade barken Pommern doneras till Mariehamns stad av ättlingarna till Gustaf Erikson, skeppsredaren som byggde upp världens största segelfartygsflotta under tiden mellan första och andra världskriget.

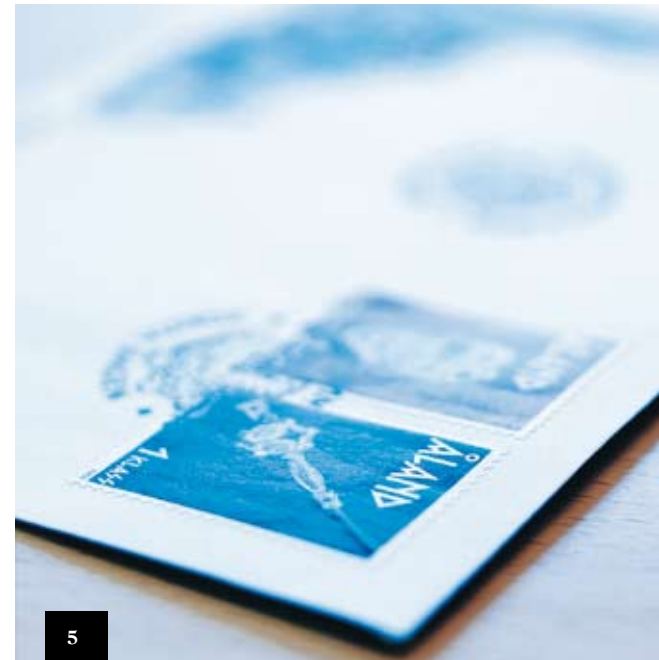
1954 Åland får egen flagga.

1970 Åland blir medlem av Nordiska rådet.

1978 Självstyrelsegården, hemvist för Ålands lagting och landskapsregering invigs.

1984 De första åländska frimärkena ges ut.

1988 Den första parlamentariskt tillsatta landskapsstyrelsen utses.

5

6

1993 En ny självstyrelselag, den tredje i ordningen, träder i kraft. Posten på Åland, landskapets postverk inleder sin verksamhet.

1995 Åland blir tillsammans med Finland medlem i EU.

1996 Ålands Radio & TV Ab bildas.

2000-TALET

2002 Euro ersätter mark som valuta på Åland.

2004 Självstyrelselagen revideras.

2005 Air Åland inledde flygtrafik till Helsingfors och Stockholm.

2007 Under våren steg invånarantalet på Åland till 27.000.

Bild 5. Åländska frimärken är populära samlarobjekt runtom i världen. Bild 6. Den åländska flaggan hissades för första gången den 3 april 1954. Självstyrelsegården invigdes år 1978.

Utgiven av Ålands lagting och Ålands landskapsregering 2004. Reviderad 2007.

Redaktionsgrupp: Susanne Eriksson, Linnéa Johansson, Jan-Ole Lönnblad, Britt Inger Wahe och Gunnar Westerholm.

Foto: Kjell Söderlund, Augusto Mendes, Ålands Museum m.fl.

Grafisk formgivning: CGiForm, C.G Sjöberg

Tryckt hos: Mariehamns Tryckeri 2007

Ålands landskapsregering
Pb 1060
AX-22111 MARIEHAMN
Tel: +358-(0)18-25 000
info@regeringen.ax
www.regeringen.ax

Läs mer om Åland på www.aland.ax

ÅLAND *Kort & Gott*

ÅLANDS LAGTING

Ålands
landskapsregering

